

Savon ammatti- ja aikuisopisto on yksi edelläkävijöistä

Miten kestävä kehitys voidaan sisällyttää osaksi oppilaitoksen tai koulutuskunta- yhtymän toimintaa?

Savon ammatti- ja aikuisopisto kuuluu edelläkävijöihin ammatillisten oppilaitosten kestäväen kehityksen työssä maassamme. Kestäväen kehityksen työtä on systemaattisesti kehitetty koko monialaisen ja useita erillisiä koulutusyksiköitä kattavan koulutuskuntayhtymän tasolla Sakkea kohti -hankkeessa. Oppilaitoksen Kuopiossa sijaitsevalla matkailu- ja ravitsemisalalan koulutusyksiköllä on hallussaan sekä Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran antama Vihreä lippu että OKKA-säätiön myöntämä ympäristösertifikaatti. Kestävä kehitys on tarkoitus sisällyttää myös osaksi opiston laadunhallintaa.

Anu Salo on koulutukseltaan hotelli- ja ravintola-alan ammatinopettaja, mutta hän toimii nykyään pääasiallisesti kestävän kehityksen koordinaattorina. Hänen mukaansa työ on ennen kaikkea toimimista muutosagenttina ja innostajana. Salon vastuulla on Savon koulutuskuntayhtymän ”viherryttäminen”, mikä tarkoittaa järjestelmällisten kestävän kehityksen toimintatapojen sulauttamista oppilaitoksen toimintaan, opetukseen ja arkikäytäntöihin.

- Muutosprosessin käynnistäminen ja toteuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Siinä vuosi tai kaksi on lyhyt aika, Salo muistuttaa.

- Suurimmaksi haasteeksi työssänikin koen henkilöstön asenteet. Olen saanut oppilaitoksestamme jo laajan tukijoukon kestävän kehityksen asioita edistämään. Se on toiminnan laajenemisen ja jalkautumisen kannalta ehdotonta. Opiskelijat ovat jo hyvin valveutuneita ympäristöasioissa. Meidän tehtävämme on valmentaa työelämään rautaisia alan osaajia, jotka huomioivat oman toimintansa ympäristövaikutukset sekä ammatissaan että arkielämässään.

Sakkea kohti -hanke, josta kaikki oppilaitoksessa alkoi, käynnistyi lokakuussa 2005 Savon koulutuskuntayhtymän sisäisenä kehittämishankkeena ja jatkui vuoden 2007 loppuun saakka. Hankkeen keskeisin tavoite oli pilotoida kestävän kehityksen (keke) toimintamalli yhdellä tulosalueella: matkailu-, ravitsemis-, talous- sekä elintarvikealalla ja luonnonvara- ja ympäristöalalla.

- Tavoitteenamme oli, että toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ekologinen toimintamalli sisäistetään alkutuotannosta lähtien kuluttajaan saakka, Salo toteaa.

Kestävän kehityksen työ on levinnyt kaikkiin yksiköihin

Sakkea kohti -hankkeessa lähdettiin liikkeelle kaikissa edellä mainitun tulosalueen seitsemässä toimipisteessä valitsemalla kuhunkin kekevas-taava ja keketiimi, joka koostui sekä opetuksen että yhteisten palveluiden henkilöstöstä ja opiskelijoista. Keketiimit aloittivat työnsä ympäristökatselmuksella, jossa arvioitiin toimipisteen nykytilaa ja tärkeimpiä kehittämisen kohteita kestävän kehityksen näkökulmasta.

- Samalla käynnistyi henkilöstöllemme Suomen ympäristöopisto Syklin järjestämä koulutus Kuopiossa, Salo kertoo.

Kestävä kehitys oppilaitoksessa -koulutuksen jälkeen toimipisteissä laadittiin ympäristöohjelma. Sille asetetut päämäärät olivat yhteneväisiä kuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelman kanssa.

Kuntayhtymässä otettiin Salon mielestä tärkeä edistysaskel keuhällä 2007, kun päätettiin perustaa ympäristötyöryhmä. Sen tärkein tavoite on asettaa yhtenäiset vuosittaiset tavoitteet kestävän kehityksen käytännön työlle koko oppilaitoksen näkökulmasta. Ympäristötyöryhmää vetää kuntayhtymän johtaja **Markku Rissanen**.

Sakkea kohti -hankkeen jälkeen, vuoden 2008 alussa, koulutuskuntayhty-

Anu Salo on tehnyt merkittävää ympäristöasioiden kehittämistyötä

Anu Salo palkittiin kesällä 2007 Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ympäristöpalkinnolla aktiivisesta ympäristöasioiden kehittämistyöstä. Palkinnon perusteissa todettiin, kuinka Salo on henkilökohtaisella työpanoksellaan merkittävästi edistänyt ympäristönäkökulman huomioon ottamista omassa työyhteisössään Savon ammatti- ja aikuisopistossa.

Salon ideoiman ja johtaman Sakkea kohti -hankkeen avulla ympäristöasiat on sisällytetty osaksi koulutuskuntayhtymän toimintaa. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen julkaisemassa tiedotteessa todetaan, että kyseiseen hankkeeseen sisältyy myös opiskelijat huomioiva vahva ympäristökasvatuksellinen näkökulma.

Salon työn tulokset näkyvät oman oppilaitoksen ulkopuolellakin. Ammatillisen opettajakoulutuksen opinnäytetyönä hän kehitti uudentyyppisen ympäristökasvatuksen opintokokonaisuuden matkailu-, ravitsemis- ja talousalan perusopintoihin.

Salo oli luomassa yhdessä Elintarvikeviraston ja Finfood luomun kanssa Portaat Luomuun -valmennusohjelmaa, jonka tavoitteena on luomutuotteiden käytön edistäminen suomalaisissa ammattikeittiöissä. Luomutuotteiden käyttöön sitoutuneita keittiöitä on Suomessa jo yli 200. Ohjelma on herättänyt kiinnostusta myös maan rajojen ulkopuolella.

Salon nykyiseen työhön kuuluu edistää ammattikeittiöiden kestävää kehitystä sekä luomu- ja lähiruuan käyttöä Savon ammatti- ja aikuisopiston EkoCentriassa. EkoCentria toteuttaa valtakunnallisia, maa- ja metsätalousministeriön rahoittamia lähi- ja luomuruokahankkeita ammattikeittiösektorilla. Anu Salo kertoo pohtineensa aina ruuantuotannon ympäristövaikutuksia sekä ruuan yhteyttä ihmisen terveyteen. Hän näki lapsuudessaan, kuinka maata viljellään ja ruokaa tuotetaan luontoa kunnioittaen. Tänä päivänä se ei ole hänen mielestään itsestäänselvyys.

- Omien lasteni kautta minulle on avartunut ajatus siitä, että kestävä kehitys on ihmiskunnan ainoa tapa säilyttää maapallo elinvoimaisena. Meillä täytyy olla vain hyvää tahtoa ja toimintaa asioiden edistämiseksi, Salo pohtii.

Salolla on useita kestävään kehitykseen ja ympäristönsuojeluun liittyviä luottamustehtäviä. Hän toimii Pohjois-Savon alueen kestävään kehityksen kehittämisryhmässä ammatillisen koulutuksen edustajana, Ympäristöjohtamisen yhdistyksessä jäsenenä, työyhteisönsä Green Office -vastaavana ja Ruuhilammen kyläyhdistyksen hallituksen jäsenenä.

män kahden muun tulosalueen toimipisteet lähtivät mukaan järjestelmälliseen toimintaan kestävän kehityksen edistämiseksi. Kymmenessä toimipisteessä mallinnettiin hankkeen aikana hyviksi todettuja toimintatapoja ja käytänteitä.

Oppilaitoksen koulutusyksiköiden kaikissa ympäristöohjelmissa pyritään yhteisiin päämääriin, joista mainittakoon energiatehokkuuden parantaminen, jätteiden määrän ja vedenkulutuksen vähentäminen, paperinkulutuksen vähentäminen ja kopioinnin järjestyttäminen, ympäristövastuulliset hankinnat sekä liikkumisesta aiheutuvien ympäristövaikutusten vähentäminen.

- Yksi tärkeimmistä päämääristä on tuoda kestävän kehityksen näkökulma mukaan opetussuunnitelmiin, korostaa Anu Salo.

- Opetussuunnitelmien uudistamistyö on parhaillaan käynnissä. Olemme lisäämässä kaikkiin tutkintoihin ympäristötietouden kurssin muiden kestävään kehitykseen liittyvien ammattilisten painotuksien lisäksi, sanoo kestävän kehityksen koordinaattori Anu Salo.

Onnistuminen vaatii johdon sitoutumista ja resursseja

Matkailu- ja ravitsemisalan koulutusyksikkö Savonian rehtorin **Hannele Karhusen** mukaan kestävän kehityksen menestyksellinen yhdistäminen oppilaitoksen toimintaan edellyttää koulutuskuntayhty-

män ylimmän johdon näkyvää sitoutumista ja taustatukea, mihin liittyy myös riittävä resursointi. Se vaikuttaa oleellisesti henkilöstön myönteisiin asenteisiin ja kannustaa yhteisölliseen ajatteluun.

- Kestävän kehityksen toiminta pitää nähdä jokapäiväisenä luonnollisena tapana toimia. Jos se irrotetaan erilliseksi, se koetaan vieraaksi, eikä sitä osata kytkeä osaksi arkea. Myös henkilöstön koulutukseen tulee kiinnittää huomiota. Jos emme itse pysty toimimaan johdonmukaisesti mallin mukaan, kuinka voimme olla esimerkkinä opiskelijoille, kysyy Karhusen.

Karhusen mielestä elinkeinoelämä ottaa huomioon toiminnassaan jo varsin hyvin kestävään kehitykseen ja ympäristöön liittyvät vaatimukset. Sekä julkisella että yksityisellä sektorilla toimivat yritykset ovat viime vuosina kiinnostuneet yhä enemmän käyttämään lähellä tuotettuja raaka-aineita.

- On myös huomattava, että asiakkaat ovat nykyisin valveutuneita ja kiinnittävät huomiota jo palveluja valitessaan, miten yritys on huomioinut ympäristöasiat toiminnassaan, Karhusen muistuttaa.

- Pyrimme myös tasaisin välein järjestämään alan yrityksille tilaisuuksia tai seminaareja, joissa teemana ovat ympäristöasiat, kestävä kehitys ja lähiruoka. Opiskelijat vievät jo työssäoppimisjaksoilla ympäristötietoutta yrityksiin.

Tästä koulutusyksikkö on Karhusen mukaan saanut myönteistä palautetta yritysten edustajilta. Näitä asioita käsi-

tellään myös opetussuunnitelmaan kuuluvien opiskelijapalautekeskustelujen yhteydessä. Aikuisopiskelijat, erityisesti esimiesasemassa olevat, pystyvät vaikuttamaan suoraan omilla työpaikoillaan.

- Elinkeinoelämän haasteet kestävän kehityksen saralla kasvavat muun muassa lainsäädännön myötä. Yritysten erilaiset ympäristöjärjestelmät lisääntyvät. Niiden avulla yritykset voivat saavuttaa esimerkiksi kustannussäästöjä ja imago-etuja, Anu Salo toteaa.

- Oppilaitos on luonut uskottavan tavan toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tämä näkyy erityisesti matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä elintarvikealan toimintaan liittyvässä valtakunnallisessa hanketyössä. Olemme päässeet hyvin mukaan myös alueelliseen yhteistyöhön, selittää rehtori Hannele Karhunen.

Itsearviointin avulla pyritään oppimaan ja kehittämään

Ammatillista koulutusta ja aikuis-koulutusta koskeva lainsäädäntö velvoittaa koulutuksen järjestäjät arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistumaan toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. OPH:n laatimassa Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksessa todetaan, että koulutuksen järjestäjällä tulee olla toimintajärjestelmä, joka sisältää ”tarkoituksenmukaiset ja toimivat

laadunhallinnan menettelyt”. Toimintajärjestelmään tulee myös sisällyttää kestävän kehityksen toimintaohjelma, jolla ohjataan ympäristöasioihin, henkilöstön ja opiskelijoiden työsuojeluun, ja hyvinvointiin sekä yhteiskunnalliseen vastuuseen liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista.

Savon koulutuskuntayhtymän johtaja Markku Rissanen mukaan OPH:n laadunhallintasuositusta laadittaessa on kuultu kentän ääntä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus itse valita keinot ja menetelmät velvoitteensa toteuttamiseen, joten kentältä löytyy hyvin kirjava kokoelma erilaisia keinovalikoimia.

Savon koulutuskuntayhtymässä laadunhallinnan apuvälineenä käytetään EFQM-mallia. Koulutusorganisaatio määrittää tärkeimmät asiakkaansa ja asiakasryhmänsä, joille koulutuspalveluja tuotetaan. Organisaatio kehittää palvelujaan asiakasryhmien nykyisten ja tulevien tarpeiden pohjalta. EFQM-mallin mukaisesti se myös seuraa asiakastyytyväisyyttä ja pyrkii ennakoimaan sen kehitystä suorituskykyä mittaavilla tunnusluvuilla.

- Itsearviointin avulla pyritään jatkuvasti oppimaan ja kehittämään, Rissanen toteaa.

Laadunhallintajärjestelmään sisältyvät tasapainotetun tuloskortin tulosten arviointi, EFQM-mallin mukainen itsearviointi, johdon katselmukset, sisäiset ja ulkoiset arvioinnit, henkilöstö-, asiakas- ja sidosryhmäpalautteet. EFQM-itsearviointimalliin on yhdistetty kestä-

Ympäristösertifikaatteja on myönnetty 22 oppilaitokselle

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin tavoitteena on tarjota oppilaitoksille työvälineitä opetuksen ja toiminnan laadun kehittämiseen ja sitä kautta nostaa oppilaitosten ympäristöasioiden hoidon tasoa valtakunnallisesti. Samalla vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa oppilaitosten valmiuksia vastata elinkeinoelämän ympäristöosaamisen tarpeisiin. Kannusteeksi ympäristötyölle tarjotaan oppilaitosten toimintaan ja tarpeisiin soveltuva sertifiointi.

Sertifiointijärjestelmä perustuu Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteereihin, joiden avulla tuetaan ympäristökasvatuksen toteutumista läpäisevästi opetuksessa ja oppilaitosten arjessa. Ympäristökriteerit asettavat tavoitetason, jonka avulla voidaan tunnistaa kehittämiskohteita oppilaitoksen toiminnassa. Kriteerit keskittyvät kestävän kehityksen ekologiseen osa-alueeseen eli vastuuseen ympäristöstä, mutta ne laajennetaan vuoden 2009 alussa käsittämään myös taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden ulottuvuudet.

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin järjestelmä sisältää kriteerien ohella laajan materiaalin oppilaitosten kestävän kehityksen työn tueksi sekä valtakunnallisen auditoijaverkoston, jonka avulla toteutetaan toiminnan arviointia ja kehittämistä. Lisäksi oppilaitoksille tarjotaan neuvontaa ja järjestetään opettajien täydennyskoulutusta.

Oppilaitosten ympäristösertifiointi käynnistyi maaliskuussa 2004. Sertifiointi ja kriteerien käyttö perustuvat vapaaehtoisuuteen. Ne soveltuvat peruskoulujen ja lukioiden sekä ammatillisten ja muiden oppilaitosten käyttöön. Kriteerit täyttävä oppilaitos voi hakea Oppilaitosten ympäristösertifikaattia OKKA-säätiöltä, joka myöntää sertifikaatit, pitää yllä sertifioitujen oppilaitosten ja auditoijien rekisteriä, antaa neuvontapalveluja sekä vastaa sertifiointitoiminnan laadusta ja sen kehittämisestä.

Ympäristösertifikaatti myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sen saamisen edellytyksenä on oppilaitoksen tekemä itsearviointi. Lisäksi riippumaton, ulkoinen auditoija tarkastaa oppilaitoksen itsearviointiraportin ja suorittaa arvioinnin oppilaitoksessa. Päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille tarkoitettua Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran kehittämää Vihreä lippu -ohjelmaa ja ympäristökriteereitä voidaan käyttää rinnakkain.

Sertifikaatti oli myönnetty lokakuuhun 2008 mennessä 22 oppilaitokselle, joista yksi on Savon ammatti- ja aikuisopiston matkailu- ja ravitsemisalalan koulutusyksikkö Savonia Kuopiossa. Oppilaitosten ympäristösertifioinnista lisätietoa osoitteessa www.koulujaymparisto.fi.

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin uudistamista käsitellään Erkkä Lainisen artikkelissa Kestävän kehityksen kriteerit oppilaitoksille.

Savon ammatti- ja aikuisopisto lukuina vuonna 2007

- toimintaa kymmenellä eri paikkakunnalla
- henkilöstöä 1 120
- opiskelijoita normikoulutuksessa 5 592
- opiskelijoita työelämäpalveluissa 1 768
- oppisopimusopiskelijoita vuoden aikana 1 973
- suoritettujen tutkintojen määrä (tutkinnot + osatutkinnot) 2 802

vään kehitykseen liittyviä arviointikoh-
tia.

- Järjestelmää on rakennettu ja kehi-
tetty neljän vuoden aikana. Lähitulevai-
suudessa on tarkoitus arvioida järjestel-
män toimivuutta ja kehittää sitä parem-
min johtamista tukevaan suuntaan. Pa-
laute- ja muutosmenettelyt kaipaavat sys-
tematisointia, pohtii Rissanen.

Suomen kestävän kehityksen toimi-
kunnan koulutusjaosto asetti syksyllä
2007 tavoitteen, jonka mukaan kaikkiin
koulutusorganisaatioihin laaditaan kes-
tävän kehityksen toimintaohjelma vuo-
teen 2010 mennessä.

- Toimintaohjelma pystytään var-
masti laatimaan asetetussa aikataulussa,
mutta sen toteuttaminen vaatii asenne-
kasvatusta. Se vaatii paljon koulutusta,
aikaa ja resursseja.

Huomioidaanko kestävän kehityksen
periaatteita esimerkiksi yritysyhteistyös-
sä?

- Kaiken tasoisissa hankinnoissa kes-
tävän kehityksen periaatteet ohjaavat va-
lintoja. Tietokonehankinnat hoidetaan
yhteistyössä sellaisen yrityksen kanssa,
joka laittaa hyötykäyttöön meiltä pois-
tuvat laitteet. Seudullisen hankintatoi-
men kilpailutuksissa kestävän kehityk-
sen periaatteet ovat yhtenä valintakri-
terinä.

- Laadunhal-
linnan yhtenä
tehtävänä on
arvioida myös
kestävän kehi-
tyksen periaat-
teiden toteutu-
mista, toteaa
Savon koulu-
tuskuntayhty-
män johtaja
Markku Rissa-
nen.

Markku Tasala